

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Kézdi-Kovács L.*

Cím: *Téli műtárlat. II.*

Forrás: *Pesti hírlap*

Bp.

1915. XI. 26.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

708

Idő

4 1915 4

Személy

Helyszám

Téli műtárlat.

II.

Szabad-művészek csoportkiállítása.

A „szabad-művészek“-ről vitatkoznak odakünn a Szépművészeti Múzeumban.

— Miért szabadok? — kérdi valaki.

— Mert nekik minden szabad, — válaszolja egyik rossz máju műbarát. Szabad négy-lábu embert festeni és kétlábu borjut. Szóval itt szabadon dülnek a különféle művészeti irányok, mint a doberdói fensikon a rossz szelék. A legöregebb festőtanártól a legfiatalabb festő-csikóig itt mindenki szabadon jár. S bár minden szabad, csak épen azt nem szabad föltételezni róluk, hogy ők nem mesterek. De szabad azt állítani, hogy ők kivétel nélkül *nagy-mesterek*.

Ezzel a kijelentéssel el is volna intézve az ugynevezett kritika.

Ha kritikáról manapság egyáltalán szó lehet.

A kritika megszűnt.

S áttérhetünk a kölcsönös bókolásra, mely alapjában véve sokkal kellemesebb, mint a gáncsolás.

A természetben is kedvesebb a virágillat, mint a büz.

A természet nem is ösmeri a kritizálást. (Ezt csak az emberi irigység eszelte ki.)

* *

A szabad-művészek csoportjában ezúttal *Glatz Oszkár* művészete a legerősebb bástya.

„Nagyapó unokáival“ című genre-képe olyan kivételesen érett technikai tudást hirtet, amilyent csak az öserővel bíró művész-athléták idegzete bír el. A vásznon egy öreg magyar parasztot látunk, aki két unokájának talán az édesapjuk harctéri levelét olvassa fel, — de ez mellékes. A fő az a megdöbbentő élethűség, mely szemünk-látására életre kelti a vásznon és festék holt anyagát és szinte megszólaltatja. Illúzióink annyira teljes, hogy a kereten át szívesen benyulnánk, az unoka kedves leányarcát megsimogatni.

Báró *Mednyánszky László*, a csoport másik bástyája, már lényegesen más uton jár. A vén festőpoéta örökifjú lélekkel színes dalokat fest, a legtöbbször megrázó drámai erővel, de épp oly mély átérzéssel fest finom álm-képeket is. Mostani három vászna közül a téli viharfelhőzetbe burkolt kis falusi temető („Przemysl körül“) — a legmélyebben markol szívéinkbe.

Kivételes tehetség *Karlovszky Bertalan* is, aki a régi hollandusok átható szemével festi meg képmásait. Egy fiatalember feje, melyet most festett meg, arcának dus formagazdagságával és szájrancu fehér gallérjával egészen Rembrandt vagy Hals idejébe viszi képzeletünket, csak fakturában tért el vaskos őseitől, mint a lágyaságig lefinomodott nemes utód.

A két terem falain összezúfolt művészi természet közgazdász nyelven „jó középtermés“

nek minősíthetjük, de ebből is ki kívánkoznak egyesek, a különféle erőnyeik vagy hibáik révén.

Igy például a fiatal *Tals László* két női képmásával nagyot ugrott előre; finom a király részére megvásárolt „Korztümös nő“ c. festményének sok szürkesége, de a kezeket kiesíre rajzolta a mester. — Több évi pihenés után újra nagy hangon szólal meg *Boróth Andor* is „Ulánus tiszt“ c. portrajtján, de ő meg elnagyolta a ti zt lovát. — Artisztikus, hangulatos vásznon *Kiss Rezső* „Furnesi katedrális“-a, de a „Gyöngyök“ c. figurális képén a japán jelmez nyers virágmintái uralkodnak az alak finomságának rovására. — Igen nagy barsonába fújt *Bosznay István*, mikor a „Nyirfák“ c. tájképét megfestette, mely színeiben és esetkezelésében annyira erőszakos, hogy talán nem is keretképek szánta, hanem a Népopera-ba, a hírhedt esontváz freskó helyébe. — *Czencz János* is már egészen össze tévesztette magát Csók Istvánnal; (talán az egyforma monogram kedvéért.) De Csók mégis csak Csók, — Czencz pedig Czencz. A „Kóra“ c. vászna nemcsak fakturában, de bizarrságban is követi Csók mestert. — *Kléh János* „Holt Tiszá“-jában viszont a régi, édesebb Bosznayt látjuk föltámadni. — Csalódást okoz *Fereczky Valér* életnagyságu női képmása is, melyen a rózsaszínök zavarosak, mint a modern tejben a vaj-képletek.

Az öregebb *Fereczky* „Szárnyas“ esend-életképén régi kvalitásait hirdeti. — *Iványi-Grünwald* és *Rippl-Rónai* is leadta régi névjegyét, — *Kosztolányi-Kann* ugyancsak megjelent kisvárosi háztetőivel, — *Kosztó József* is mély fekete tónusu alföldi tájrészletével, —

Torayai János kegyetlen ultra kísérletek neyev újra megszólaltatja mélyen bugó szin-akkordjait. — *Czigány Dezső* letette zöld szemüvegét s most klaszrikus formákat festett, antik megjelenésű női aktján. — *Herrer Cézár* piros fényben toillettező kedves figuráit, — *Bruck Miksa* barna tónusu, bizalmas levegőjű interieurjeit állította ki. A „Törzsasztal“ c. vásznán különösen otthonias a hangulat. — *Udvary Géza* izlettetöt ad kitünő kvalitásaiból, melyek egyik legnagyobbra hivatott csatafestőnké avatnák, ha újra teremtő kedvre buzdulna. „Középkori német vezér“ c. vászna és a „Lokviciai cisterna“ érdekes dolgok. — Régi szorgalmával és tudásával jelentkezik *Szlámyi Lajos* az ő napsütéses, behavazott városrészletein, — ugyancsak áll ez *Olgyai Viktorra*, mikor szépen behavazott fenyveseit látjuk.

Meglepő finomságokat mutat *Kunivald Cézár* „Fátyolos akt“-ja; buja, dekoratív színeivel pompázik *Magyar-Mannheimer Gusztáv* „Merengés“ c. vásznán. — Báró *Hatvany Ferenc* tehetségének izmosodását hirdeti, dr. Csernoch János hercegrímásról festett képmása. Formaltengésben szenvedő, franciás aktjai után, igen komoly és becsületos lépés ez. — Frissebb lett *Nagy Vilmos* is, aki alakjaiba lendületet, több életet vitt bele. Az „Alkonyati séta“ kellemes vászon. — Soka finomodott *Gulácsy Lajos* mesemondásra hajló festményein, melyeken a gobelines technikához a régi idők poézise járul. — Meghiggadt és tartalmasabb lett *Boemni Rita* pikturája is, melyben a esendélet és interieur nyugalmaságát sokszor zavarta a pointillisztikus eszetkezelés. A kis-celli kastély szép

(Hely) részletei komolyabb hatásúan.

Ha tovább kutatjuk a szabad művészet titkait, megtaláljuk benne újra a finomságokhoz hű *Jendrassikot*, — a természet realitását kereső *Zemplényi Tivadart* és *Vesztróczy Manót*, aki a Balaton partján még ultra-violákat lát. Megtaláljuk *Romek Árpádot*, (az ál-Penteleit), aki konyha esendéletképein szinte enivalóan élethű. — *Vidovszky Béla* szépen butorozott interieurjeit, (melyek közt a fehér-kupolás csarnok a legszebb); — megtaláljuk *Keményi Jenőt*, *Herman Lipótot*, *Bednár Jánost*, *Zombory Lajost*, *Tornai Gyulát*, *Mányai Józsefet*, *Vajda Zsigmondot*, *Barla Ernőt*, *Pörge Gergelyt*, ugyanazon a csapáson, mint eddig. Ujítás *Oppel Magdánál* az, hogy szép biedermeieres virágescsokrai helyett most téli kalvil almát festett, s hogy *Basch Árpád* finom apróságok helyett egy ugyancsak finom, de nagy méretű fiu képmást, *Kóbor Henrik* lámpa- és holdvilágos hangulatok helyett üde, egészséges tavaszt állított ki.

Harctéri pikturának és világháborus képeknek itt igazán semmi nyoma. Még az a két „tömegmozgás“-ra vadászó, ósdias alkotás is, melyet *Hende Vince* és *Uitz Béla* állított ki, halálisan nyugalmas a mai világforgataghoz képest. *Uitz* „Utolsó itélete“ tintába mártott *Rubens* (vagy akár *Doré*) utánérzés. — *Hende* „Palestriná“-ja pedig középkori, stílizált tömegérzés, bár nem épen érdektelen.

A szabad-művészet szobrászati részében ezuttal *Kisfaludi Strobl Zsigmondé* a vezérszerp. *Berczik Árpádról* készített szoborképmása nemcsak formagazdagságban, de karakterizá-

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

lásban is elsorangu. Igen komolyan szerepel *Pongrácz D. Szigfríd* is *Munkácsy* tanulmányával és nagy szeretettel megmintázott *Szt. György* lovagjával. Ha *Szamosi Soós Vilmos* artisztikus plaketteit, *Róna József* tanulmányát, *Zsáhodai Csizsér János* női képmását és *Vas Viktor* keresztrefeszített nagy Jézusát említjük még (anélkül, hogy *Fadrusz Krisztusára* gondolnánk), — akkor végeztünk is az itteni szoborkészlettel.

De nem is csoda, ha szobrászaink alkotó és kiállító kedve annyira lelohadt. Sem az idő, sem a kiállítási hely nem kedvez nekik.

De époly kedvezőtlen a festőinknek, s ők mégis festenek és kiállítanak.

Ha az emberiség majd megint megembereli magát, ha véget ér a háborus elvadulás nyomán fakadt *beszitalizmus*, ha a harctéri tigrisek és itthoni uzsora-hiének megint szelid bárányokká válnak és a béke angyalának kierjesztett véd-szárnyai alatt újra felvirul a szép általános kultusza: újra felderül művészeinkre is a dicső nap hajnala.

... És talán már a kibővített, belső udvarokkal kiépített, lényegesen nagyobb új Műcsarnokban, ahol mindjárt a művészet nagy béke-ünnepét is megülhetjük.

Kézdi-Kovács László.